

УДК 336. 14: 352 (045)

*Т. А. Далєвська,
аспірант, Київський національний торговельно-економічний університет*

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

*T. Dalievska,
PhD student, Kyiv national university of trade and economics*

IMPROVING THE FINANCIAL SUPPORT OF LOCAL GOVERNMENT

У статті досліджено чинники, які впливають на процес наповнення місцевих бюджетів. Запропоновано підвищити обсяг доходів місцевих бюджетів шляхом створення нових робочих місць у сфері ІТ-технологій. Сформульовано пропозиції з удосконалення податкової політики України.

Negative factors that influence on the process of local budget's forming are investigated in the article. An increasing the revenues of local budgets by creating new working places in the field of information technologies. Suggestions on improvement of the Ukrainian taxation policy.

Ключові слова: місцевий бюджет, механізм формування та використання місцевих бюджетів, дохідна та видаткова частина бюджету.

Key words: local budget, the mechanism of formation and use of local budgets, revenue and expenditure part of the budget.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У системі місцевого бюджетотворення накопичився комплекс проблем концептуального, нормативного та фінансового характеру, що потребують термінового вирішення, оскільки від них залежить дотаційність місцевих бюджетів, рівень розвитку соціальної інфраструктури, а відтак уповільнюється процес розвитку самоврядування. Розв'язання цих проблем потребує глибоких знань теорії і практики прийняття управлінських рішень у сфері бюджетної, податкової і, особливо, соціальної політики як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях, вивчення та узагальнення світового досвіду забезпечення високого рівня автономії місцевих бюджетів, розробки на його основі з урахуванням специфічних особливостей розвитку економіки власних концептуальних засад подальшого удосконалення бюджетного, податкового кодексів та кодифікації нормативно-правових актів, що регулюють відносини в сфері соціального захисту громадян.

Асиметричний соціально-економічний розвиток регіонів, відсутність науково обґрунтованої політики регіонотворення, дискредитація автономії місцевої влади — все це визначило необхідність моделювання ефективного механізму функціонування соціальноорієнтованої держави в умовах ринкової економіки та пошуку нових підходів до визначення джерел наповнення місцевих бюджетів шляхом внесення змін до бюджетного та податкового законодавства [8].

Основна ідея регіонального розвитку зводиться до двох позицій: 1) пошук дієвих напрямків збалансування засад політики регіонотворення та побудова оптимальної структури регіонів як генератору швидкого соціально-економічного розвитку країни, 2) активізація процесів оздоровлення економіки та комплексне податкове реформування.

У реалізації другого напрямку варто зацентрувати увагу на праці як товарній позиції, ціна на який встановлюється на ринку під впливом закону попиту та пропозиції.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питаннями врегулювання податкового законодавства, оптимізації механізму бюджетування шляхом реформування системи оподаткування займалися багато як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед них Л. Маркова, М. Теліщук, С. Кравченко, Боді Зві, А. Луїна, О. Василик, М. Бадида, Д. Гризоглазов, В. Бурлака, Н. Драманицька, П. Іванюта, Ш. Бланкарт, В. Міхеєв, О. Плотников, Мертон Роберт, Г. Сукушева, А. Ткаченко та багато інших. Але, незважаючи на наявність великої кількості наукових робіт на дану тему, вирішення спектру проблем місцевого бюджетування шляхом змін у системі оподаткування потребує проведення подальших наукових досліджень.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою даної статті є розкриття змісту проблем фінансового забезпечення місцевого самоврядування та пошук шляхів його удосконалення. Поставлена мета передбачає аналіз динаміки та структури доходів місцевого бюджету.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Незважаючи на безперервний законодавчий процес в галузі податкової політики України на сьогодні рівень ефективності та дієвості застосування важелів її механізму залишається незадовільним. В економічно розвинених країнах світу податкова складова бюджету є визначальною і засвідчує інтенсивність ділової активності економіки цієї країни.

В українській регіоналістиці ситуація кардинально протилежна: індикатором наявності будь-яких економічних процесів в даному випадку стають не податки як вище, а обсяг отриманих міжбюджетних трансфертів. [9, с. 35—37] Аргументом цьому ствердженню є аналіз формування дохідної частини бюджету м. Вінниці.

Як видно з рисунка 1, протягом 2008—2013 рр. у структурі доходів бюджету м. Вінниці переважають не лише надходження від податків, а й суми трансфертів.

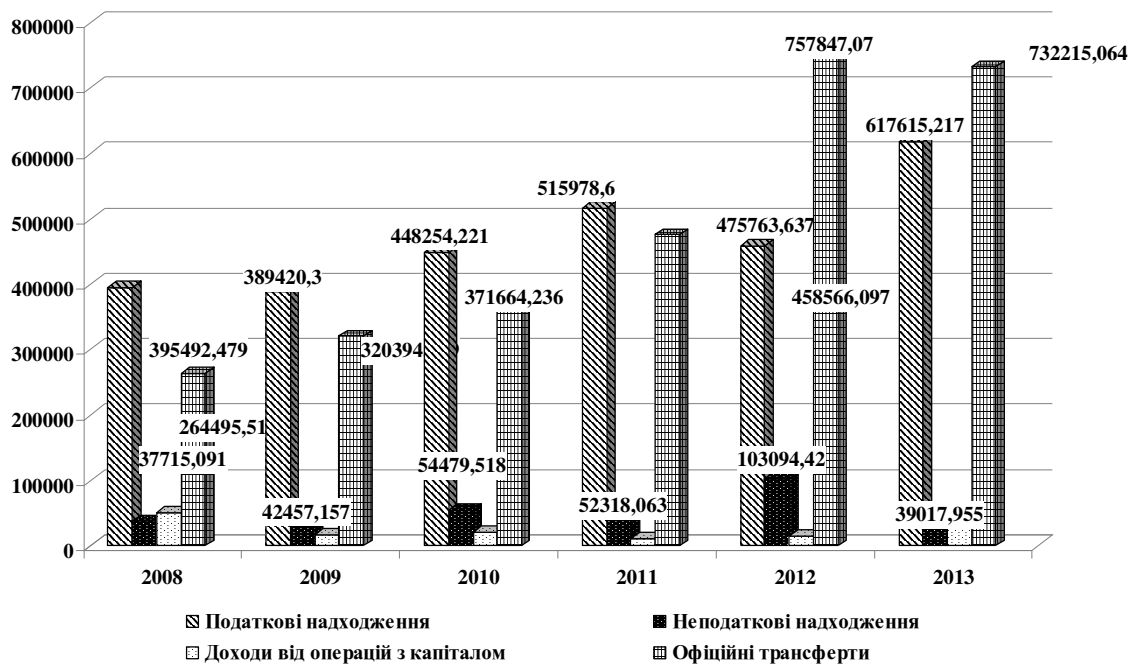

Рис. 1. Динаміка надходжень до бюджету Вінниці (2008—2013 рр.), тис. грн.

У 2008—2011 рр. спостерігалася позитивна тенденція, за якої податкові надходження переважали за обсягом суми трансфертів. У 2012 р. обсяг наданих трансфертів (майже 757 млн грн.) був найвищим. Це відбулося здебільшого за рахунок спаду ПДФО. У 2013 р. заплановано збільшення податкових доходів та передбачено зменшення очікуваних трансфертів.

Протягом останніх 5 років, загальний обсяг доходів варіював. ПДФО є основним бюджетотворюючим податком. Його обсяг зазнав найбільшого спаду у 2012 р., порівняно з 2011 р. (у розмірі 95 843 тис. грн.). У 2010 р. та 2011 р., порівняно з попередніми, ПДФО збільшувався на 51 млн грн. та 58 млн грн. відповідно. Незважаючи на таке збільшення, у місті спостерігався спад сплати, внаслідок впливу кризи попередніх років.

Недостатній обсяг залучених доходів вимагає пошуку додаткових джерел наповнення бюджету. Фінансова допомога у вигляді міжбюджетних трансфертів, яка перевищує 50% дохідної частини бюджету (рис. 2), сьогодні не може бути альтернативним джерелом його наповнення. Найбільш значущим у розрахунках інтегрального коефіцієнта фінансової стійкості є коефіцієнт роботи місцевої влади над підвищенням рівня фінансової незалежності, відповідно над зменшенням обсягів отриманої фінансової допомоги [1, с. 153—157].

Як свідчать дані рис. 2, протягом періоду спостерігається позитивна тенденція, що означає збільшення залежності місцевої влади від центру. ПДФО є основним податком, який формує І кошик, та спрямовується на фінансування делегованих завдань. Спад ПДФО у 2012 р. свідчить про зростання залежності місцевого органу влади від уряду.

Серед проблем наповнення місцевих бюджетів фінансовими ресурсами варто відзначити дестабілізуючу фінансову політику вищих органів державної влади, дисбаланс у можливостях країни і фактично здійснених кроків саморозвитку. Парадигма інтенсивного розвитку економіки будь-якого регіону базується на побудові нової концепції формування і використання місцевих бюджетів, на обґрунтуванні необхідності застосування альтернативних джерел наповнення бюджету [5, с. 5—20].

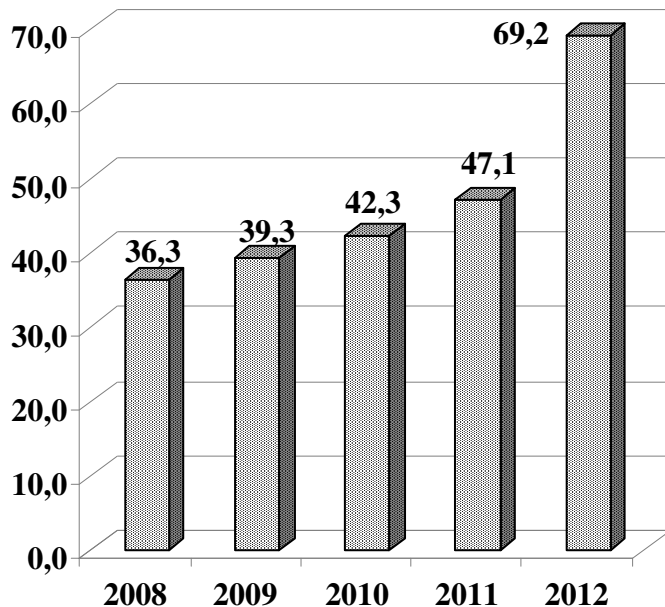
Визначення шляхів удосконалення фінансового забезпечення виконання повноважень органами місцевого самоврядування впливає із аналізу механізму функціонування соціальної держави в ринкових умовах. Безспірним є факт, що всі блага, рівень споживання яких

забезпечує відповідний рівень життя громадян, створюються у сфері виробництва та надання послуг. Ця сфера потребує ресурсів, використання яких у поєднанні із технологією в певних співвідношеннях задовільняє ритм і якість виробничих процесів.

Існують об'єктивні та суб'єктивні обставини неможливості збалансування потреби у всіх видах ресурсів і найбільш раціонального їх використання. В результаті такої розбалансованості виникають процеси, що призводять до необхідності перерозподілу ВВП та соціального захисту певних груп громадян, що потрапили в скрутне матеріальне становище. Такий перерозподіл у країні забезпечується через механізми державного регулювання економіки. Ці механізми передбачають регулювання фінансових потоків та забезпечення їх збалансування. Безсумнівно, на регіональному рівні розвиток сфери виробництва та надання послуг повинен бути основним інструментом повноцінного формування бюджету та способом вирішення проблеми фінансової залежності місцевої влади.

Комплексне податкове реформування передбачає раціональний та науково обґрунтований вибір об'єкта, що оподатковується. Об'єкт має відповідати принципам ефективності, реальності, комплексності. В таких умовах висококваліфікований трудовий ресурс як база оподаткування може стати елементом наповнення бюджету власним ресурсом. Висококваліфікований трудовий ресурс може стати рушійною силою науково-технічного прогресу, основою розвитку виробничої сфери та активізації економіки країни. В свою чергу розвиток економіки сприятиме збільшенню обсягів споживання за рахунок формування високої ціни на працю як товар.

Розробка стратегії господарювання та державного регулювання ринку праці на місцевому рівні повинна узгоджуватися із ринковими механізмами. Влада повинна сприяти створенню робочих місць за видами діяльності, що мають високий низькоеластичний попит не тільки на внутрішньому, а й на зовнішньому ринку. Як приклад, таким видом діяльності може бути сфера ІТ-технологій. Аналіз сучасного світового ринку праці свідчить про дефіцит висококваліфікованих спеціалістів у цих сферах. Одне робоче місце створює ще три робочі місця в інших сферах: торгівлі, обслуговування тощо. Додаткове створення робочих місць сприятиме збільшенню обсягів споживання, в т.ч. на нерухомість як результат капітального будівництва. В свою чергу розви-

■ **Питома вага трансфертів у доходах загального фонду**

Рис. 2. Динаміка питомої ваги обсягу трансфертів у доходах загального фонду бюджету м. Вінниці протягом 2008—2012 рр., %

ток будівництва активізує інші суміжні з ним напрямки, що в кінцевому результаті сприятиме збільшенню обсягів виробництва, ВВП та надходжень до бюджету.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах суспільна значимість реформування механізму формування і використання місцевих бюджетів шляхом оптимізації податкової політики зростає. Сьогодні податки варто розглядати як інструмент розвитку регіональної економіки та місцевого самоврядування. Проблеми наповнення місцевих бюджетів ресурсами: безробіття, низька офіційна заробітна плата, низька продуктивність праці, недосконале податкове та бюджетне законодавство, низька цінова конкурентоспроможність, високий рівень тіньової економіки. Ці проблема тягнуть за собою видатки на соціальний захист населення в сумі, що значно перевищує дохідну частину бюджету.

Такий спектр проблем вимагає перегляду та зміни загальної концепції функціонування соціальноорієнтованої держави у ринкових умовах господарювання. Розвиток сфери виробництва повинен стати основним інструментом повноцінного формування бюджету та способом вирішення проблеми фінансової залежності місцевої влади, а оподаткування праці як товару низькоеластичного попиту повинно стати дієвим альтернативним джерелом наповнення бюджетів.

Велике значення потрібно надати створенню умов для розвитку людського капіталу, мінімізації трудової міграції, удосконалення системи надання освіти, а саме підвищення якості робочої сили, яка має низькоеластичний попит, зміна ставок оподаткування та розвиток окремих видів діяльності може збільшити надходження до бюджету. Низькоеластичний попит на конкурентоспроможний програмний продукт не спровокує зміну поведінки зарубіжних контрагентів. У майбутньому даний напрям можна розвивати з орієнтацією не тільки на експорт, а й на внутрішній ринок.

Література:

1. Бучакчийська Ю.А. Місцеві бюджети як фінансова база місцевого самоврядування / Ю.А. Бучакчийська // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2011. — №4 (16). — С. 157—161.
 2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI, зі змінами і доповненнями

№5428-17 від 16.10.2012 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. — Режим доступу: [http:// zakon. rada. gov. ua](http://zakon.rada.gov.ua)

3. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985, ратифікована Законом України від 15.07.1997 №452/97-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http:// www. rada. gov. ua/](http://www.rada.gov.ua/)

4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] Режим доступу: [http:// zakon. rada. gov. ua](http://zakon.rada.gov.ua)

5. Маркова Л.Г. Місцеві податки і збори як чинник формування доходів місцевих бюджетів/ Л.Г. Маркова, В.Б. Хмельницька // Фінанси України. — 2012. — №9. — С. 5—20.

6. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: навчальний посібник/ Л.О. Миргородська. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — С. 31—36.

7. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755- VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http:// zakon. rada. gov. ua](http://zakon.rada.gov.ua)

8. Постанова КМУ від 03.12.97 №1349 "Про фінансове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http:// www. kmu. gov. ua/](http://www.kmu.gov.ua/)

9. Проскуряков К.І., Далевська Т.А. Аналіз проблематики формування і використання місцевих бюджетів в Україні на основі зарубіжного досвіду бюджетів/ К.І. Проскуряков, Т.А. Далевська // Дні науки — 2013. — № 10. — С. 35—37.

References:

1. Buchakchyyska, Y.A. (2011), "The local governments as the financial base of local government", Journal of Berdyansk University of Management and Business, vol. 4 (16), pp. 157—161.
 2. The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine "The Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine of 08.07.2010 № 2456 — VI, as amended from 16.10.2012 № 5428-17", available at: [http:// zakon. rada. gov. ua](http://zakon.rada.gov.ua) (Accessed 5 October 2013).
 3. The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine "European Charter of Local Self-Government on 15.10.1985, ratified by the Law of Ukraine of 15.07.1997 № 452/97-VR", available at: [http:// zakon. rada. gov. ua](http://zakon.rada.gov.ua) (Accessed 5 October 2013).
 4. The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine "The Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of 28.06.1996 № 254k/96-VR", available at: [http:// zakon. rada. gov. ua](http://zakon.rada.gov.ua) (Accessed 20 December 2013).
 5. Markov, L.G. (2012), "Local taxes and fees as a factor in the formation of local budgets", Finance Ukraine, vol. 9, pp. 5—20.
 6. Mirgorodska, L.A. (2008), "Finansovi systemy zarubizhnyh krain [The financial systems of foreign countries]", Centre textbooks, Kyiv, Ukraine.
 7. The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine "Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine of 02.12.2010 № 2755 — VI", available at: [http:// zakon. rada. gov. ua](http://zakon.rada.gov.ua) (Accessed 5 October 2013).
 8. The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine "Order from 03.12.97 № 1349 The financial support of the local authorities", available at: [http:// www. kmu. gov. ua/](http://www.kmu.gov.ua/) (Accessed 5 October 2013).
 9. Proskuryakov, K.I. Dalievskaya, T.A. (2013), "Analysis of the problems of formation and use of local budgets in Ukraine on the basis of international experience budgets", Days of Science, vol. 10, pp. 35—37.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2014 р.